

An abstract painting with a vibrant, geometric, and pixelated style. The background is a complex composition of overlapping planes and blocks in shades of red, orange, yellow, and blue. A large, dark cross stands prominently in the center-right, with a bright, glowing light emanating from its base. In the foreground, a man in a long red robe, seen from behind, walks towards the cross. The floor is dark and reflective, showing the silhouette of the man and the cross. The overall atmosphere is spiritual and contemplative.

Pavol Dančaniin

SCHIZOFRÉNIA A NÁBOŽENSTVO

výber z tvorby

Druhé vydanie

Pavol Dančanin

Schizofrénia

a

náboženstvo

výber z tvorby

Finálna verzia dokončená 2025-10-27

O autorovi

Narodil som sa 21. januára 1975 v Rimavskej Sobote. Keď som mal dva roky, presťahovali sme sa do Trenčína, kde som prežil detstvo a ranú mladosť. Tu som absolvoval Strednú priemyselnú školu stavebnú. Po maturite ma prijali na Trnavskú univerzitu v Trnave, kde som študoval filozofiu. Absolvoval som ju v roku 2003. Po jej ukončení som nepracoval v odbore.

SCHIZOFRÉNIA A NÁBOŽENSTVO výber z tvorby

© Pavol Dančanin, 2025

Vydavateľ: Pavol Dančanin
e-mail: dancanin@gmail.com

Vydanie druhé - upravené, 2025

ISBN 978-80-975042-0-5

Predslov

Indickej filozofii, advaita-védánte (filozofii neduality) a buddhizmu sa venujem posledných 20 rokov.

Pavla Dančanina poznám osobne a musím povedať, že napriek svojmu ochoreniu dospel k hlbokému poznaniu, ktoré mu navyše pomáha prekonať jeho „vnútorné hlasy“, čo považujem za jedinečné, keďže jeho diagnóza sa považuje za nevyyliečiteľnú. Ako človeka a kamaráta ma veľmi teší, že sa chorobu usiluje mať pod kontrolou. Pri svojom poznaní sa odvoláva a cituje iných autorov, na základe ktorých báda o podstate „ľudskej psychiky“. Takže jeho poznanie do veľkej miery korešponduje s poznaním citovaných autorov kníh, filozofov. Pridáva k tomu svoje zážitky, postoje, ktoré mu pomáhajú pochopiť zmysel života. Verím, že kniha si nájde svojich čitateľov, ktorých bude rovnako inšpirovať k zamýšľaniu sa nad podstatou nášho bytia a takto im pomôže rozvinúť altruizmus a urobiť našu spoločnosť aspoň o trocha lepšou...

Prajem budúcim čitateľom trpezlivosť na ceste za poznaním, úprimnosť samých k sebe, aspoň takú, akú má autor tejto knihy k sebe samému.

Ivan Malek, tajomník O. Z. Spoločnosť slovensko-indického priateľstva, absolvent Programu celoživotného vzdelávania „Kurz jógové filozofie a etiky“ na Filozofickej fakulte, Ústav filozofie a religionistiky Karlovej univerzity v Prahe.

Motto

*Niž mi nepatrí, nič nie som ja, nič nie je moje ja.
Kto takto veci posudzuje, neupadá jeho myseľ do
žiadnej nerozumnej úzkosti.*

Buddha (parafrázovaný)

Venovanie

Túto knižku venujem milovanej manželke Ľudke.

Pod'akovanie

Rodine Doktorovcov za dlhodobú podporu a pomoc.

Špeciálne právnikovi **Marekovi Doktorovi** za priateľstvo a všestrannú pomoc.

Literárnemu kritikovi **Jánovi Gavurovi** za výber marginálií, častokrát aj ich redakčnú úpravu.

Kamarátovi, filozofovi **Matúšovi Porubjakovi** za cenné rady a článok, ktorý pre mňa napísal.

Kamarátke, spisovateľke **Ruženke Šípkovej** za cenné rady.

Spisovateľke **Lubici Ďuržovej** za jazykovú korekciu a cennú kritiku.

Najviac ďakujem manželke **Ludke** za to, čo pre mňa robí. Bez nej by tejto knižky nebolo.

Ďakujem vám za čas strávený čítaním mojej knihy a za porozumenie.

So srdečným pozdravom

Pavol Dančanin

Úvod

Do tejto knihy som vybral to hodnotnejšie z mojej celoživotnej tvorby. Písať som začal pasívne už od roku 2003, kedy som ukončil magisterské štúdium filozofie.

V kapitole *Schizofrénia a náboženstvo* opisujem vlastnú skúsenosť s chorobou a hľadám paralely so židovsko-kresťanskou tradíciou, ale aj východnými filozofiami. Sám by som túto kapitolu označil ako neognóza. (Gnóza bola pôvodná forma ranného kresťanstva ovplyvnená buddhizmom.) K tejto kapitole mám tri technické poznámky:

1) Pôvodne som mal k dispozícii len jehovistickú Bibliu - Preklad nového sveta Svätých písiem Preložené z revidovaného anglického vydania z roku 1984 (COPYRIGHT © 1991 by WATCH TOWER BIBLE AND TRACT SOCIETY OF PENNSYLVANIA) -, ktorú som dostal darom. Veľa citátov bolo v knihe uvedených z nej. Chcel som to zjednotiť podľa katolíckej Biblie dostupnej on-line na internete (pozri Sväté Písmo: Biblia; odkaz: <<http://www.svatepismo.sk/>>; prístup 2018-09-05), ale zistil som, že niektoré citáty z jehovistickej Biblie, najmä z knihy Kazateľ, sa mi zdajú jednoduchšie a výstižnejšie, tak som to nechal tak. Citáty z jehovistickej Biblie som označil skratkou: PnsSp.

2) Niektoré citáty z Biblie sú v úvodzovkách a niektoré nie. Držal som sa Biblie. Citáty v úvodzovkách sú len priama reč. Citáty uvádzam kurzívou. Citovaný text som neoznačil kurzívou, keď som ho parafrázoval.

3) Slovo boh mám niekde s malým „b“ a niekde s veľkým „B“. Písal som podľa svojho citu, priznávam, že trochu svojvoľne. Tam, kde ide o osobného kresťanského Boha (pôvodne som myslel len toho) mám veľké písmeno a tam, kde ide skôr o neosobného boha, resp. prírodné sily, píšem s malým písmenom.

Môžem povedať, že kniha má hodnotu aj preto, že v nej spolupracujem s literárnym kritikom Jánom Gavurom. Len vďaka nemu má kapitola *Marginálie* takú úroveň, akú má. Vymyslel mojim anekdotám výstižné meno - marginálie. Pôvodne som ich nazval: vtipy, ktoré nie sú smiešne. Drasticky mi ich vyselektoval, častokrát aj redakčne upravil či navrhol úpravu. Ostala z nich snáď iba jedna tretina, čo je na dobro veci. Dodnes mu nové marginálie posielam na selekciu. Ponúkol som mu, že spoločne vydáme samostatnú knihu *Marginálie*, odmietol s tým, že mu vyhovuje takýto spôsob spolupráce.

Obsah

Kapitol I. Schizofrénia a náboženstvo / 10

Prof. Matúš Porubjak: Filozofia ako integrita seba samého / 58

Kapitola II. Poviedky

Matematik (sci-fi poviedka) / 63

Zmŕtvychvstanie (fantasy poviedka) / 67

Tajná služba (humoreska) / 71

Kapitola III. Marginálie / 72

Kapitola IV. Schizofrénia a náboženstvo

1 Synchronicita

Téza: Je židovský Boh synchronicita?

Čo je to synchronicita?¹ Názov pre tento jav vymyslel švajčiarsky psychiater a psychológ C. G. Jung. Zdá sa, že vo svete funguje akýsi mechanizmus súvisu všetkého so všetkým, ktorý nie je založený na princípe kauzality (príčinnosti) platnom vo fyzike, ale ide skôr o pozoruhodné zhody okolností – „synchronicitu“. Napríklad nad niečím rozmýšľate, pustíte si rádio a práve tam riešia váš problém. Človek je senzitívna bytosť a táto štruktúra či mechanizmus mu umožňuje dosiahnuť svoj cieľ alebo sa iba snaží človeka udiviť.

Naozaj to niekedy vyzerá tak, akoby synchronicita bola dobrá matka, ktorá sa stará o svoje dieťa. Mám veľa skúseností s priam zázračným šťastím. Napríklad pracoval som v Nemecku na istej farme, ale pretože som tam mal nejaký konflikt, musel som odtiaľ odísť. Išiel som do Mníchova skúsiť šťastie. Batožinu som si nechal pri letisku v jednej robotníckej ubytovni, kde ma tiež zázrakom prichýlili. Časť batožiny som mal stále v dedinke, kde som predtým pracoval. Z letiska do centra Mníchova som išiel stopom asi 30 km. V Mníchove som žil ako bezdomovec. Musím povedať, že neviem reč, nemal som pracovné povolenie a nebol som ani poistený, akurát v topánke som mal asi 1000 DM, čo som si zarobil na farme. Bol som tam asi týždeň. Čas som si krátil tým, že som jazdil po meste na akomsi malom hrdzavom bicyklíku, ktorý som našiel niekde opretý, neuzamknutý, a to mi bolo osudným. Raz, keď som bol riadne rozbehnutý, skúšal som, čo to dá, spadla mi reťaz, nezvládol som riadenie a spadol som bradou pekne na chodník. Sánka bola zlomená na troch miestach, ústa mi nezapadali do seba. Čo robiť, keď na miestenu na autobus sa čaká týždeň? Jedna pani ma pozbierala zo zeme a zaviedla k lekárovi. Ako sa s ním však dohodoriť, keď neviem po nemecky? Predstavte si to šťastie, práve vtedy tam bol jeden Čech, žijúci v Mníchove už dvadsať rokov, ten prekladal. Lekár mi zašil tri stehy na brade, dal mi okolo krku akýsi golierik pre podozrenie z poškodenia krčnej chrbtice, vypýtal si za to odo mňa 240 DM a povedal, že do šiestich hodín musím ísť na operáciu. A tento Čech ma zobral do auta, odviezol ma na letisko, kde som si zobral batožinu, odviezol ma do dedinky, kde som predtým pracoval, tam som si zobral ďalšiu batožinu a zaviezol ma až do Plzenskej nemocnice, kde mi zhodou okolností platila karta poistenca. Za celú cestu som mu nanútil 100 DM na benzín a krvavý golierik okolo krku, ktorý, pretože ma vyšiel draho, som jednoducho nechcel. Vypýtal

som si aj jeho adresu, ale hneď som mu nenapísal a tú adresu som nakoniec, čo veľmi ľutujem, stratil. Teraz si predstavte tú situáciu, keby tam ten Čech nebol. Keď spätne rozmýšľam nad tou situáciou, musím priznať, že ma zachránil sám Boh! Keď sledujem, aké zázraky sa stali v mojom živote, z ateistu sa stáva veriaci človek.

Mám viac podobných zážitkov. Napríklad pracoval som u jedného bratovho „kamaráta“, ktorý mi za týždeň roboty - rúbal som drevo - nedal ani korunu, a keď som sa vracal domov, na stanici pri bufete som našiel zlatý prsteň. Alebo ako som sa dostal na univerzitu? Prečítal som si iba dve knihy: Platónovu *Ústavu* a Aristotelovu *Politiku* a na skúške som dostal rozobrať spor medzi Platónom a Aristotelom.

Čo to je? Je to Boh alebo je to fortúna (Rimania tak nazývali šťastie)? Takéto šťastie poznali rovnako Židia ako Rimania. Vysvetľujem si to tak, že preto, že som človek v zásade poctivý, stávajú sa mi takéto Božie požehnania.

Ako sa to týka náboženstva?

Viera v synchronicitu je zrejme kľúčom k pochopeniu biblických zázrakov. Židia boli presvedčení, že nad osudmi spravodlivých bdie Pán. Avšak synchronicita pomáha človeku, až keď je v úzkych. Vtedy, keď to človek najmenej čaká, stane sa zázrak. Boh najskôr Židov všemožne pokoril, aby preveril ich srdce, a potom ich zázrakom vyslobodil. Židia sa snažili synchronicitu si zaviazať - uzavreli s Bohom zmluvu, a tak podobne. Napríklad Jefte sľúbil Pánovi, že keď porazí Amončanov a vráti sa domov, obetuje mu ako zápalnú obeť toho, kto mu prvý príde oproti z dverí jeho domu. Jefte Amončanov porazil, a keď sa vracal domov, vyšla mu oproti jeho milovaná dcéra, jedináčik, a on ju musel obetovať (porov. Sdc 11,30-39).

Podobne pravdivou sa mi zdá byť kniha Ester. Nedejú sa tam zázraky, iba pozoruhodné šťastie. Neverím však, že by synchronicita mala až takú moc, aby dokázala narušiť fyzikálne zákony, napr. otvoriť more, udržať kráčajúceho na hladine vody a iné, ako sa o tom suverénne píše v Starom a Novom zákone. Tieto zázraky sú zrejme produktom mystifikácie. Ako som však ukázal na vlastnom prípade, v rozmedzí fyzikálnych zákonov sa zázraky dejú, čo je podstatou synchronicity.

2 Krst

Téza: Je židovský Boh nadindividuálny psychický fenomén?

Keď som mal asi 20 rokov, začal som mať zvláštne zážitky s vedomím. Kúpal som sa v rieke, a tu moje vedomie akoby vyhuplo zo mňa von a rozvinulo sa vo svete. Vedomím som precítil svet, možno povedať,